

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

TARTU
ÜLIKOOL

Kontserdisari „Harmonia Universitatis”

J. S. Bach 340

Arvo Leibur^{VIIUL}

Mia Kurvits^{VIIUL}

Peep Lassmann^{KLAVER}

EMTA sinfonietta Arvo Leiburi juhendamisel

9.10.2025 — 18.00

Tartu Ülikooli aula

Johann Sebastian Bach (1685–1750)

Kontsert kahele viiulile d-moll BWV 1043 (~1718)

Vivace

Largo ma non tanto

Allegro

Solistid **Arvo Leibur** ja **Mia Kurvits**

Klahvpillikontsert nr 1 d-moll BWV 1052 (1738)

Allegro

Adagio

Allegro

Solist **Peep Lassmann**

„Brandenburgi kontsert“ nr 3 G-duur BWV 1048 (~1719–1720)

Allegro

Adagio

Allegro

Klahvpillikontsert nr 5 f-moll BWV 1056 (1738)

[...]

Largo

Presto

Solist **Peep Lassmann**

EMTA sinfonietta

Johann Sebastian Bachi loomingus on nähtud muusikamaailma alfat ja oomegat – ühelt poolt on see alustala, millel rajaneb õhtumaade muusika, teisalt aga universaalne kokkuvõte barokkmuusikast ja sellele eelnenud sajandite muusikatraditsioonidest. Tema passioonide dramaatiline jõud, kantaaditsüklite vaimulik sügavus, klahvpilliteoste intiimsus või kontsertide särav virtuoossus – kõik see loob mulje, et Bach haarab oma muusikasse kogu inimkogemuse. „Mitte „ojaks“ (Bach – sks k „oja“), vaid „mereks“ peaks teda nimetama,” on täheldanud Ludwig van Beethoven.

Ligi pool sajandit kestnud loometegevuse tulemusena valmis Bachi sulest üle tuhande teose, mis katsid pea kõiki tollaseid muusikažanre peale ooperi. Sõltuvalt ametikohtadest ja -ülesannetest kaldus tema loominguline raskuspunkt kord ühe, kord teise loomevaldkonna poole. Töötingimuste poolest kõige õnnestavamaks on peetud Bachi ametiaega Kötheni õukonna kapellmeistrina vürst Leopoldi teenistuses (1717–1723). Tööandja hindas teda kõrgelt ja õukonnas käis vilgas kontserdielu. Et tegemist oli kalvinistliku õukonnaga (nende jumalateenistustel viljeleti üksnes saateta ühehäälsel koguduselaulu), siis ei oodatud Bachilt kirikumuusika komponeerimist, mistõttu ta suunas fookuse kammermuusikale ja instrumentaalkontsertidele.

Kontsert oli 18. sajandi alguses veel üsna noor žanr, mis jõudis Saksamaale üle Alpide Antonio Vivaldi viiulikontsertide kogumiku „L'estro armonico“ („Harmooniline vaimustus“, 1711) menuka trükiväljaande näol. Bach uuris Vivaldi kontserte väga põhjalikult, tegi neist transkriptsioone ning kujundas siis välja omanäolise soolokontserdi tüübi, milles kombineeruvad itaalia sädelev virtuoossus ja saksapärase polüfooniline mõtlemine.

Kontsert kahele viiulile d-moll BWV 1043 valmis Köthenis umbes 1718. aasta paiku. Seda võib pidada üheks Bachi kuulsamaks teoseks ning suurepäraseks hilisbaroki stiilinäiteks. Esmapilgul näib tegu olevat kolmeosalise Vivaldi stiilis kontserdiga, ent lähem vaatlus toob esile selle

polüfoonilised rikkused, mis asetavad teose väljaspoole üldlevinud vormeleid. Kontserdi südamikuks on sitsiliaana rütmis õõtsuv *Largo*-osa, milles kaks soolovioli partiid põimuvad keelpillide saatefoonil hingestatud duetiks – üks nüüdisviuldajaid on nimetanud seda „parimaks kaheksaks minutiks muusikas“. Hiljem seadis Bach topeltkontserdi ümber kahele klavessiinile ja orkestrile (BWV 1062).

Bachi loomingust saab alguse klahvpillikontserdi ajalugu: barokkajastul eelkõige harmooniapilli funktsiooni täitnud klavessiinile andis ta soolopilli rolli esmakordselt 1721. loodud „Brandenburgi kontserdis“ nr 5, kus see soleeleb põikflöödi ja viiuli kõrval. Tema klahvpillikontsertidest on tänaseks säilinud seitse kontserti sooloklavessiinile, kolm kahele klavessiinile, kaks kolmele klavessiinile ja üks neljale klavessiinile. Need pärinevad ajast, mil Bach juhatas Leipzigi ülikoolis juures asuvat muusikaühingut Collegium Musicum (1729–1741), kuuludes kontserdirepertuaari, mida ühingu orkester esitas iganädalaselt Zimmermanni Kohvimajas (talviti) ja Kohviaias (suveperioodil).

Enamik tema klavessiinikontsertidest on õigupoolest transkriptsioonid soolokontsertidest teistele pillidele (põhiliselt viiulile). Selle žanri kuulsaima esindaja – **klahvpillikontserdi nr 1 d-moll BWV 1052** (1738) – eelkäijaks on peetud praeguseks kaotsi läinud samahelistikulist viiulikontserti Weimari- või Kötheni-perioodist, millele viitab viiulile hästiistuv soolopartii. Kontserdi muusikalist materjali on Bach kasutanud ka 1720. aastate lõpul kirjutatud kantaatides nr 146 ja 188. Teose esitustraditsiooni aitasid 19. sajandil ülal hoida Mendelssohn ja Brahms, kes kirjutas kontserdile ka kadentsi. Klavessiini suhteliselt tagasihoidliku dünaamilise nivoo tõttu eelistavad paljud tänapäeva pianistid esitada Bachi klahvpillikontserte klaveril, mille kõlajõud suudab täita suuremadki kontserdisaaliid.

Bachi Kötheni perioodi kõige silmapaistvamate teostena tõusevad esile kuus orkestrikontserti erinevatele koosseisudele (*Six Concerts avec plusieurs instruments*), mida tuntakse „**Brandenburgi kontsertide**” nime all. 1721. aastal valis Bach Brandenburgi markkrahvile Christian Ludwigile saatmiseks ilmselt oma parimad Weimaris ja Köthenis loodud kontserdid. Neis võib näha küpse, oma ajastu kõiki rahvuslikke ja rahvusvahelisi muusikastiile valdava meistri isiklikku nägemust itaalia kontserdistiilist. **Kontsert nr 3 G-duur BWV 1048** arvatakse olevat valminud kuuest esimesena (~1719–1720). Siin ei ole selget soolo ja orkestriansambli eraldamist: kõigil üheksal keelpillimängijal on solisti ülesanded. Teose esimest ja viimast osa ühendab vaid kahest akordist koosnev *Adagio*, mis võis ilmselt pakkuda klahvpillimängijale võimaluse improviseeritud kadentsiks.

Klahvpillikontsert nr 5 f-moll on lühike, kuid erakordselt mõjuv kontsert, mille melanhoolses keskosas (*Larghetto*) kõlab üks Bachi kõige tuntumaid meloodiaid – selle esimesed taktid omavad sarnasust Telemanni flöödikontserdi G-duur TWV 51:G2 algusega, ent Bach arendab seda omal moel edasi. Ilmselt oli see muusika heliloojale südamelähedane, sest ta kasutas seda ka kantaadi nr 156 „Ich steh mit einem Fuß im Grabe” *sinfonia*’s, kus soolopilli rollis on oboe. Klahvpillikontserdi f-moll äärmised osad arvatakse kuuluvat kaotsi läinud viiulikontserti. Neis osades kohtame virtuoosset dialoogi orkestri ja solisti vahel, kes peegeldavad teineteise muusikalist materjali otsekui kajana.

Evelin Kõrvits

Arvo Leibur on olnud üle kahekümne aasta Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister. Lisaks interpreeditegevusele on Leibur EMTA keelpilliõppe juht. 2005. aastal omistati talle Eesti Muusikanõukogu interpretatsioonipreemia panuse eest ERSO kõlapildi kujundamisse ja silmapaistva solistitegevuse eest. Leibur töötas 12 aastat Hollandis orkestrite kontsertmeistrina. 2008. aastal omistati talle Hollandi Kuningriigi Oranje-Nassau orden ning 2015. aastal Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia kaaluka panuse eest Eesti muusikaellu ja keelpillikultuuri arengusse. Solisti ja kammermuusikuna on Leibur andnud kontserte kogu Euroopas. Ta on salvestanud sooloplaadi „Euroopa virtuoosid“ Corelli, Paganini, Handoškini, Kuulbergi, Bulli ja Wieniawski muusikaga, koos pianist Vardo Rumesseniga firmale BIS albumi Tubina viiuliteostega, lisaks mitmeid CD-sid („Viva España“, „Tango King Astor Piazzolla“, „Drama“) koos Terje Terasmaa ja Heiki Mätlikuga.

Mia Kurvits alustas viiuliõpinguid seitsmeaastaselt Põlva Muusikakoolis Tiina-Mai Arundi juhendamisel. Haridustee jätkus Heino Elleri Muusikakooli noorteosakonnas, hiljem keskastmes Kristel Eeroja-Põldoja käe all. Hetkel õpib ta kolmandat aastat Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias professor Arvo Leiburi viiuliklassis. Mia Kurvits on esinenud mitmetel konkurssidel nii Eestis kui mujal maailmas. Ta on soleerinud Eller Sümfonieti ja Vanemuise sümfooniaorkestri ees ning osalenud korduvalt Rūta Lipinatytė, Miloš Petrovići, Lev Klõtškovi, Roman Spitzeri jt meistiklassides. Kurvits on teinud kaasa ERSO, Vanemuise sümfooniaorkestri, Pärnu Linnaorkestri, Klaaspärlimäng Sinfonietta ja Läänemere Filharmoonikute kontserttegevuses.

Peep Lassmann on üks väljapaistvamaid eesti pianiste, keda hinnatakse solisti, ansamblipartneri, pedagoogi ja muusikaelu juhtfiguurina. Aastatel 1992–2017 oli Lassmann Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia rektor ning käesolevalt on ta EMTA professor ja nõukogu liige.

Peep Lassmann andis esimesed soolokontserdid 1969. aastal Tartu Ülikooli aulas ja Estonia kontserdisaalis ning on järgnevate aastakümnete jooksul esinenud solisti ja kammermuusikuna 30 riigis üle maailma. Ta on soleerinud ERSO, Moskva Filharmooniaorkestri, Pärnu Linnaorkestri, Vanemuise orkestri, Läti ja Moldova orkestrite ning mitmete projektkoosseisude ees. Dirigentidest on ta koostööpartneriteks olnud Paavo Berglund, Neeme Järvi, Eri Klas, Nikolai Rabinovitš, Nikolai Aleksejev, Peeter Lilje, Arvo Volmer, Vello Pähn, Paul Mägi, Jüri Alperten, Andres Mustonen, Toomas Vavilov, Juozas Domarkas ja Imants Resnis. Ta on teinud koostööd mitmete Euroopa kammeransamblitega ja tema partneriteks on olnud tuntud muusikud maailma eri paigust (Marianne Boettcher, Aaron Rosand, Yosif Feigelson, Michel Lethiec, Lionel Lhote, David Grimal, Raphael Wallfisch, Mati Palm, Jüri Gerretz jpt). Peep Lassmann on andnud meistrikursusi ning osalenud konkursside žüriis paljudes Euroopa, Ameerika ja Aasia riikides.

Peep Lassmanni repertuaaris on 17 klaverikontserti (kümme neist on tulnud esitusele koos ERSO-ga nii Eestis kui välismaal), lisaks suur hulk soolo- ja kammerteoseid. Erilisel kohal on Olivier Messiaeni klaverimuusika – Lassmann on olnud teoste „Vingt regards sur l'Enfant Jésus” ja „Catalogue d'oiseaux” esmaesitaja Eestis. Samuti on talle oluline eesti heliloojate looming, mida ta on mitmelgi korral esmaettekandele toonud. Lassmann on salvestanud hulgaliselt klaverimuusikat Eesti Raadiole, samuti Moskva ja Rootsi raadiotele. Tal on ilmunud kuus LP-d (Melodia) ja soolo-CD „Eesti klaverimuusika” (Eres, 1994). Lisaks on ta koos bassi Mati Palmiga välja andnud CD „Eesti ja itaalia laule esitab Mati Palm” (Kuldklassika, 2002) ja tema esitusi on ilmunud erinevatel kogumikplaatidel, näiteks Jaan Räätsa klaveriteoste albumil (Antes, 1996).

Lassmann on EV Riigivapi III klassi ja EV Valgetähe IV klassi ordeni kavaler, Eesti Raadio aasta muusik (1989) ning Estonia Seltsi, Eesti Muusikaõpetajate Liidu ja Eesti Klaveriõpetajate ühingu auliige. Ta on

pälvinud Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia (1999, 2009) ja Eesti Kultuurkapitali elutööpreemia (2018). 2020. aastal tunnustati Lassmanni Eesti Muusikanõukogu aastapreemiaga kaaluka panuse eest eesti pianismi arengusse.

EMTA sinfonietta

I viiul

Arvo Leibur
Katariina Maria Kits-Reimal
Ingel Mättas
Kirsi Talimaa
Vanina Auad

Kontrabass

Jiri Parviainen

Klavessiin

Jordi López Jové

II viiul

Mia Kurvits
Helina Sommer
Triin Pihlap
Melissa Carita Ots

Vioola

Toomas Nestor
Kristin Tõnisson
Maria Ridbeck

Tšello

Kärt Rannik
Sofija Ogarkova
Salome Stroganova